

A. Ref. 201. 2014

A. Ref. Opawa 2014



wakę przekazała  
mofikowskie z Hmławia

2014 KERO

Sz Sz-AK  
Obu. Łomierz

# 13 m 1990

MASTALSKA Genouefa  
ps. "Teresa"

3323/usk

SPIS ZAWARTOŚCI  
TECZKI

3323/154 S2SZ. AK  
..... ŁOWIEZ

tk.....  
MASTALSKA Genowefa ps. "Jeszcze"  
.....

- I./1. Relacja ✓ K. 4 s. 1-4
- I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —
- I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —
- II. Materiały uzupełniające relację —
- III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —
- III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —
- III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —
- III./5. Inne ... —
- IV. Korespondencja —  
.....  
.....  
.....
- V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓
- VI. Fotografie ✓ ksero 20b. 1/1



I/1

## Relacja

Wspomnienie o dh. hm. Genowefie Mastalskiej  
Komendantce plutonu Łowczego Hescerka przed 1939r.  
Komendantce Szarych Szeregów i Wojskowej Służby Kobiet  
w czasie okupacji niemieckiej, oprec. Maria Kutkowska-  
Matusiewicz.

m.p.s. (ksero) k. 4. s. 1-4 (fot. u teściu)

Relacja - wspomnienie o matce Genowefie Mastalskiej (1910-1990)  
przysłała do Fundacji Irenei Trzefikowskiej z Wrocławia w 2002r.



T. 3323/456

T. 3323/456

## WSPOMNIENIE

Wpłynęło dnia 29.10.  
Ldz 3908 Hsk 10a.

o dh.hm. GENOWEFIE MASTALSKIEJ

komendantce Hufca Łowickiego Harcerek przed 1939 r., komendantce Szarych Szeregów i Wojskowej Służby Kobiet w czasie okupacji niemieckiej.

Urodziła się 11 stycznia 1910 r. w Łowiczu. Jako małe dziecko w okresie I-szej Wojny Światowej przebywała z rodzicami w Rosji, dokąd Jej ojciec, ślusarz z zawodu, pracujący na kolei, został oddelegowany do pracy.

Po wybuchu Rewolucji Październikowej, rodzina natychmiast powróciła do Kraju, zamieszkała przez okres dwóch lat w Warszawie, a następnie powróciła do rodzinnego Łowicza. W Łowiczu Genowefa uczęszczała do Powszechnej Szkoły, a następnie do Gimnazjum Żeńskiego w Łowiczu. Po ukończeniu VI-kl. wstąpiła do Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego im. Królowej Jadwigi w Inowrocławiu.

Jeszcze jako uczennica Gimnazjum, należała do I-szej Drużyny Harcerek. Kontynuuje swą przynależność do harcerstwa w Seminarjum.



W roku 1932 uzyskuje uprawnienia do nauczania w publicznej i prywatnej szkole powszechnej. Pracuje początkowo przez 2 lata w Prywatnej Szkole Powszechnej, prowadzonej przez Siostry zakonne "Bernardynki" w Łowiczu, a następnie jako nauczycielka kontraktowa w Szkole Powszechnej Nr. 3 w Łowiczu, w Sypniu, Wejscach, Jamnie i w Nieborowie. Dojeżdża do pracy przeważnie rowerem/pewno to było taniej/, a wieczorami, mimo zmęczenia, pracuje w Izbie Harcerskiej, gdzie cały swój czas poświęca wychowaniu młodzieży.

Okręgowy Inspektorat Harcerskiego Okręgu Szkolnego w Warszawie, pismem z dn. 21.X.1934 r. poleca Ją jako jedyną nauczycielkę, która mogłaby prowadzić harcerstwo w Łowiczu.

W roku szkolnym 1935/36 powołana została na stanowisko komendantki Hufca Łowickiego Harcerek, do którego to hufca należały harcerki z Kutna, Sochaczewa i Błonia. W czerwcu 1937 r. Komenda Chędogwi Mazowieckiej w Warszawie, prosi Inspektorat Nauczycielski w Łowiczu, o przeniesienie drużyny Mastalskiej Genowefy na etat do Łowicza. Pracuje odtąd w Szkole Powszechnej Nr. 1 w Łowiczu.

W dniach od 11 do 18 marca 1938 r. kończy kurs instruktorski na Buczu/Ośrodek Szkoleniowy Harcerek/, gdzie uzyskuje stopień Podharcmistrza. Jest bardzo aktywną wychowawczynią młodzieży.

Rok 1939 - wojna. Już w marcu 1938 r. zostaje powołana/zgodnie z Uchwałą Sejmu i Senatu R.P. Polskiej, o powszechnym obowiązku, nadającym prawo kobietom do służby wojskowej/, przez Dowództwo 10-tego Pułku Piechoty w Łowiczu. Razem ze starszymi harcerkami z Gimnazjum i żołnierzami 10.P.P., zakładają sieć telefoniczną na terenie powiatu łowickiego, jako czynność wchodzącą w skład przygotowania, na wypadek wojny.

Na ostatnim obozie w lipcu 1939 r. k/Bolimowa, przygotowuje razem z lekarzem, harcerki do służby sanitarnej. Powrót młodzieży z obozu w końcu lipca, to rozpoczęcie harcerskiej służby wg. Prawa-"Służba Bogu i Polsce". Komendantka razem z harcerkami rozpoczyna służbę na dworcach kolejowych, gdyż był to moment przejazdu przez Łowicz transportów wojskowych. Zaopatrują żołnierzy w żywność, papierosy, a potem, po zbombardowaniu przez samoloty niemieckie dworca i torów kolejowych, udzielają pomocy rannym żołnierzom, oddają ostatnią posługę zabitym.

Pędzonym przez Niemców do obozu jeńcom-Polakom, organizuje wszelką, możliwą pomoc: żywność, ubrania, pomoc w ucieczce.





II/1/2  
Kiedy umilkły działania wojenne, idzie do szpitala i jako instrumentariuszka, uzupełnia brakujący personel lekarski.

W październiku 1939 r. otrzymuje z Warszawy rozkaz, aby skontaktowała się z komendantem Z.W.Z.. Zostaje zaprzysiężona/pseudonim "Teresa" do pracy konspiracyjnej z poleceniem zorganizowania W.S.K./Wojskowej Służby Kobiet/. Od tego momentu, harcerki chowają mundury i przechodzą z komendantką do podziemia. Do pracy konspiracyjnej włącza harcerki, werbuje zaufaną młodzież, członkinie P.W.K./Przysposobienie Wojskowe Kobiet/. Pogotowie Wojenne Harcerek i P.W.K. przystąpiły do pracy konspiracyjnej jako integralna część Armii Krajowej.

Komendantka W.S.K. dh. Genowefa Mastalska była w ciągłym kontakcie z komendantami A.K., najpierw z "Bolesławem"/Tadeusz Wajda/, a potem z "Wojciechem"/mjr Zieliński Lucjan/. Zakres działań, powierzony do wykonania przez organizację kobiecą, był ogromny:

1. Kierowanie werbunkiem do W.S.K.
2. Organizowanie wspólnie z lekarzem Obwodu Służby Sanitarnej - szkolenie patroli sanitarno-pielęgniarskich.
3. Przekazywanie komendantowi Obwodu łączniczek dla łączności i kolportażu prasy.
4. Wyszukiwanie dla komendanta lokali kontaktowych i schronisk dla żołnierzy zagrożonych.
5. Opieka nad rodzinami poległych lub aresztowanych żołnierzy, doręczanie pieniędzy - zapomóg rodzinom poległych żołnierzy.
6. Wykonywanie innych zadań przez komendanta A.K. zleconych.
7. Przygotowywanie odzieży i bielizny dla żołnierzy oddziałów partyzantskich "Maszynisty" i "Dawida".
8. Wykonywanie toreb z materiałami sanitarnymi i opasek biało-czerw.

Za służbę Polsce w dniu 1 listopada 1944 r. dh. Mastalska została wraz z innymi żołnierzami, awansowana do rangi porucznika.

Po wojnie komendant "Bolesław"/pół serio, pół żartem/powiedział - "bez kobiet, nie dalibyśmy Niemcom rady" -

Komendant Obwodu Łowickiego ZWZ i AK mjr Zieliński Lucjan pseud. "Wojciech". w dniu 12.VI.1973 r. wydał zaświadczenie:

"Ob. Genowefa Mastalska zam. w Łowiczu przy ul. Sw. Ducha 13, w okresie okupacji niemieckiej była żołnierzem ZWZ A.K. Obwodu Łowickiego "Łyska". Wywiązywała się w pracy konspiracyjnej z wielkim poświęceniem, odwagą, hartem ducha.

Pomimo, iż trwała okupacja hitlerowska nie porzuca pracy nauczycielskiej. Dalej kształciła młodzież na tajnych kompletach nauczania.

Po wojnie pracuje znów w Podstawowej Szkole Nr.1 w Łowiczu.



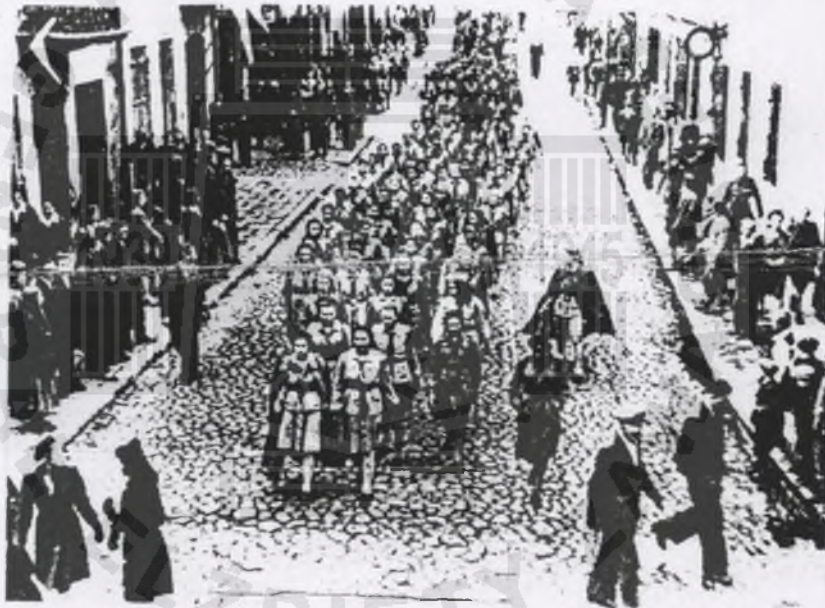




Organizuje natychmiast na wzór przedwojennego Z.H.P. Hufiec Harcerek



W Łowiczu zatętniło życie młodzieży harcerskiej. We wszystkich uroczystościach i defiladach, w powitaniu różnych dygnitarzy, brały udział harcerki.



W uroczystości powitania Kardynała Hlonda w Starostwie, uczestniczyły harcerki wraz z dh. Mastalską. Pierwszą akcją w czerwcu 1945 r. było zorganizowanie przez Dh. Mastalską, w porozumieniu z Kuratorium Szkolnym kolonii dla dzieci łowickich w Osinach k/Głowna. Przydzielony na kolonię budynek, brudny i zdewastowany przez wyjeżdżających Niemców, przywróciły do godnego pobytu dzieci, właśnie harcerki. Powierzono im opiekę nad dziećmi.

Hufiec Łowicki po wojnie, obejmował harcerki z Łowicza, Głowna, Zdun i Skierniewic.

W czerwcu 1946 r. grupa harcerek i harcerzy z Łowicza pod komendą dh. Marii Kutkowskiej/członek komendy/, uczestniczyła w uroczystościach Święta Morza w Gdyni.

W lipcu harcerki obozowały z komendantką Mastalską w Krapkowicach na Śląsku. Organizowane były coraz częściej różne kursy szkoleniowe. Niezbyt to wszystko podobało się ówczesnym władzom politycznym naszego miasta. Powstawały bowiem organizacje Z.W.M. i CMTUR, będące pod wpływem Polskiej Partii Robotniczej i PPS-Wolność.

Zacząło się wyczuwać jakąś "nagonkę" na komendantkę Mastalską.





W Łowiczu zatętniło życie młodzieży harcerskiej. We wszystkich uroczystościach i defiladach, w powitaniu różnych dygnitarzy, brały udział harcerki.



11/14  
W lipcu 1947 r. harcerki wyjeżdżały na obóz do Walimia k/Wałbrzycha. W tym samym czasie wyjeżdżał tam również hufiec męski harcerzy i dzieci P.C.K. na kolonię. Wszystkie grupy otrzymały z Inspektoratu/Akcji Opieki nad Dzieckiem, produkty żywnościowe. Harcerki otrzymały 6 worków mąki pszennej, tak jak harcerze i kolonia P.C.K.

Jakie było ogólne zdziwienie, kiedy tuż przed ruszeniem pociągu, zatrzymana została dh. Mastalska pod zarzutem, wiezienia zatrutej, z robakami, mąki, a cel? - sabotaż, dążenie do zatrucia młodzieży. Po wnikliwym dochodzeniu, jedzie z opóźnieniem na obóz. Po powrocie co kilka dni musi meldować się w Urzędzie Bezpieczeństwa.

Sprawa "złej mąki" i "Próba zatrucia młodzieży" przez Komendantkę, znalazła swój epilog w sądzie 1949 r. Powołana na świadka jedna z harcerek, opowiadała - "Słuchałam jak moja komendantka, pedagog, która całe życie pracowała dla młodzieży, jest tu w polskim sądzie - oskarżona o ciężką zbrodnię. Nazwisko "oskarżona Mastalska", "oskarżonej Mastalskiej", sędzia lub prokurator deklinował przez przy padki, czasy i tryby, aby zgnębić, kobietę mądrą, dobrą, pełną poświęcenia dla nas, robiąc z niej zbrodniarkę.

Obecni w sądzie - poza władzą -, ciężko to przeżyli. Dzięki jednak mądrej obronie mec. Nowaka, druhna hm Mastalska Genowefa została zwolniona od zarzutów sabotażu.

W październiku 1956 r. na skutek propozycji Wydz. Oświaty, objęcia kierownictwa Referatu Przedszkoli w Wydz. Oświaty P.R.N. w Łowiczu - prosi o urlop w Szkole. W lutym 1965 r. wraca do Szkoły Nr. 1, lecz w krótkim czasie rezygnuje z tej pracy i przechodzi na emeryturę. Pracuje jeszcze przez kilka lat jako wychowawczyni w Internacie Liceum Pielęgniarskiego i Ogólnokształcącego w Łowiczu. Niestety po przeżyciach wielkich stresów, jakie los ofiarował Jej w nagrodę za wierną służbę Polsce, straciła zdrowie, wzrok i przez wiele lat była osobą niepełnosprawną.

Zmarła 13 lipca 1990 roku.

Cześć Jej pamięci!.



Pozostały w szufladzie Jej biurka ordery, różne legitymacje:

1. Legitymacja Członka Starszyny Z.H.P., mianowanie na harcmistrza z dn. 11.XI.1941 r.
2. Medal Zwycięstwa i Wolności 1945 r.
3. Odznaka Z.N.P. - za Tajne nauczanie
4. Brązowy Medal Zasługi dla Obronności Kraju
5. Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski z d. 23.III.1976 r.
6. Medal 30-lecia Polski Ludowej z dn. 13.VI.1974 r.
7. Medal im. Henryka Jordana z dn. 14.X.1977 r.
8. Legitymacja Żołnierza Armii Krajowej z dn. 15.VIII.1981 r.
9. Medal 40-lecia Polski Ludowej z d. 22.VII.1984 r.
10. Medal Komisji Edukacji Narodowej z dn. 26.VIII.1980 r.

-Jej harcerka-  
Maria Kutkowska-Matwiejczyk





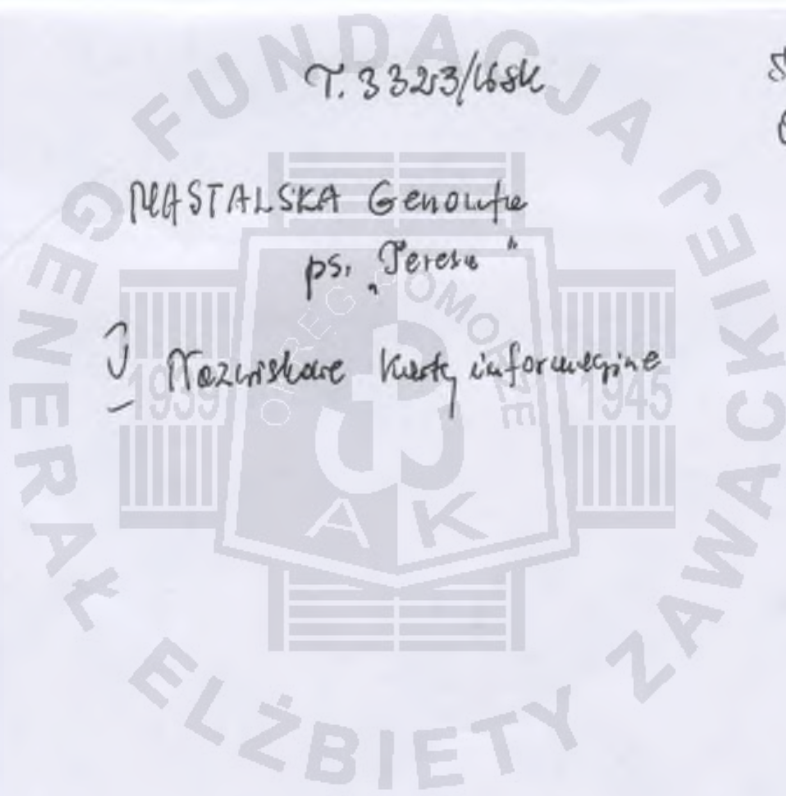
T. 3323/68K

S2-S2. AK  
Obu. Łowca

MASTALSKA Genolite

ps. "Peres"

3 - Mazurskie Karty informacyjne





T. 3323

Sz Sz - AK  
Obwód Łowicz

MASTALSKA Genowefa ps "Teresa"  
ur. 11 stycznia 1910 w Łowiczu

Komendantka Szarych Szeregów i WSK na terenie  
Obwodu Łowickiego ZWZ-AK od października 1939  
do stycznia 1945. 1.11.1944 awans do st. por.

W/g zał. Wspomnienia Marii Kutkowskiej-Mat -  
więczyk (8 kart A4 jednostronnie zapisanych  
pismem maszynowym, kserokopia).

*Jrena Trafikowska  
paździ. 2002*

MASTALSKA Genowefa

